O’QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK QOBILIYAT.

Педагогические способности в деятельности учителя.

Pedagogical Abilities in Teacher Activity.

Andijon davlat pedagogika instituti Pedagogika va psixologiya kafedrasi katta o’qituvchisi
Turdiyeva ShoxidaxonAnvardjanovna
Andijon davlat pedagogika instituti Kimyo yo’nalishi 2-bosqich talabasi

Ma’murova Mohlaroyim Dilmurodjon qizi.

Anotatsiya: Ushbu maqolada o‘qituvchi faoliyatida pedagogik qobiliyatning mazmuni, mohiyati va ta’lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Pedagogik qobiliyat o‘qituvchining kasbiy mahoratini belgilovchi muhim omil sifatida tavsiflangan. Maqolada kommunikativlik, tashkilotchilik, pedagogik takt, kuzatuvchanlik va ijodkorlik kabi pedagogik qobiliyat turlarining o‘qituvchi faoliyatidagi o‘rni haqida ma’lumot berilgan. Shuningdek, pedagogik qobiliyatning o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatish, dars sifatini oshirish va ta’lim samaradorligini ta’minlashdagi roli tahlil qilingan. Zamonaviy ta’lim tizimida pedagogik qobiliyatni rivojlantirishning muhim jihatlari ham yoritib berilgan.

Kalit so‘z va iboralar: Pedagogik qobiliyat, o‘qituvchi faoliyati, pedagogik mahorat, kommunikativ qobiliyat, tashkilotchilik qobiliyati, pedagogik takt, kuzatuvchanlik, ijodkorlik, ta’lim jarayoni, tarbiya, o‘quvchi, ta’lim samaradorligi, kasbiy kompetentlik, pedagogik faoliyat, muloqot madaniyat

Аннотация: В данной статье раскрываются содержание, сущность и

значение педагогических способностей в деятельности учителя и учебно-воспитательном процессе. Педагогические способности рассматриваются как важный фактор, определяющий профессиональное мастерство учителя. В статье представлена информация о таких видах педагогических способностей, как коммуникативность, организаторские способности, педагогический такт, наблюдательность и творческий подход. Также анализируется роль педагогических способностей в установлении эффективного общения с учащимися, повышении качества урока и обеспечении эффективности образования. Освещены важные аспекты развития педагогических способностей в современной системе образования.

Ключевые слова и выражения: педагогические способности, деятельность учителя, педагогическое мастерство, коммуникативные способности, организаторские способности, педагогический такт, наблюдательность, творчество, образовательный процесс, воспитание, ученик, эффективность образования, профессиональная компетентность, педагогическая деятельность, культура общения.

Annotation: This article reveals the content, essence, and importance of pedagogical abilities in teacher activity and the educational process. Pedagogical abilities are considered an important factor that determines the professional mastery of a teacher. The article provides information about such types of pedagogical abilities as communication skills, organizational abilities, pedagogical tact, observation, and creativity. It also analyzes the role of pedagogical abilities in establishing effective communication with students, improving lesson quality, and ensuring educational effectiveness. Important aspects of developing pedagogical abilities in the modern education system are also highlighted.

Keywords and phrases: pedagogical abilities, teacher activity, pedagogical mastery, communication skills, organizational abilities, pedagogical tact, observation,

creativity, educational process, upbringing, student, educational effectiveness, professional competence, pedagogical activity, communication culture.

Kirish: O‘qituvchi jamiyatdagi eng muhim kasb egalaridan biri hisoblanadi. Chunki o‘qituvchi yosh avlodga bilim berish, ularni tarbiyalash, ma’naviy va axloqiy jihatdan shakllantirish vazifasini bajaradi. Har bir o‘qituvchining faoliyati uning bilim darajasi, dunyoqarashi, pedagogik mahorati va qobiliyatiga bog‘liq bo‘ladi. Ayniqsa, pedagogik qobiliyat o‘qituvchi faoliyatining samaradorligini ta’minlaydigan asosiy omillardan biri hisoblanadi. Pedagogik qobiliyat yordamida o‘qituvchi o‘quvchilarning qalbiga yo‘l topadi, ularning qiziqishi va iste’dodini rivojlantiradi hamda ta’lim jarayonini samarali tashkil etadi.Pedagogik qobiliyat — bu o‘qituvchining ta’lim va tarbiya jarayonini muvaffaqiyatli olib borishiga yordam beradigan kasbiy va shaxsiy xususiyatlar yig‘indisidir. Ushbu qobiliyat o‘qituvchining bilimni tushunarli yetkazishi**,** o‘quvchilar bilan to‘g‘ri muloqot qilishi, sinfni boshqarishi va tarbiyaviy ishlarni samarali tashkil etishida namoyon bo‘ladi. Pedagogik qobiliyat tug‘ma va orttirilgan xususiyatlarning uyg‘unlashuvi natijasida shakllanadi. O‘qituvchi o‘z ustida muntazam ishlash orqali pedagogik qobiliyatini yanada rivojlantirib boradi.Pedagogik qobiliyatning bir necha muhim turlari mavjud. Ulardan biri kommunikativ qobiliyatdir. Bu qobiliyat o‘qituvchining o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qila olishida namoyon bo‘ladi. Kommunikativ qobiliyatga ega bo‘lgan o‘qituvchi o‘quvchilar bilan tez til topishadi, ularning fikrini tinglaydi va ularda o‘ziga nisbatan hurmat uyg‘ota oladi. O‘qituvchi nutqining ravon, tushunarli va ta’sirchan bo‘lishi ham kommunikativ qobiliyatga kiradi.Pedagogik qobiliyatning yana bir turi tashkilotchilik qobiliyatidir. Tashkilotchilik qobiliyati o‘qituvchining darsni rejalashtirishi, vaqtni to‘g‘ri taqsimlashi, sinf jamoasini boshqarishi va turli tadbirlarni tashkil qilishi bilan bog‘liqdir. Bunday qobiliyatga ega o‘qituvchi dars jarayonini tartibli va samarali olib boradi. Natijada o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi ortadi va bilim samaradorligi oshadi.Kuzatuvchanlik qobiliyati ham o‘qituvchi

faoliyatida katta ahamiyatga ega. Kuzatuvchan o‘qituvchi o‘quvchilarning kayfiyati, qiziqishi, qobiliyati va muammolarini tezda sezadi. Bu esa har bir o‘quvchiga individual yondashishga yordam beradi. Ayrim o‘quvchilar darsni tez o‘zlashtirsa, boshqalari ko‘proq tushuntirishga muhtoj bo‘ladi. Kuzatuvchan o‘qituvchi bunday holatlarni inobatga olib ish olib boradi.Pedagogik takt ham pedagogik qobiliyatning ajralmas qismi hisoblanadi. Pedagogik takt o‘qituvchining o‘quvchilarga nisbatan odobli, muloyim va adolatli munosabatda bo‘lishidir. O‘qituvchi o‘quvchilarning sha’ni va qadr-qimmatini hurmat qilishi kerak. Qo‘pol muomala, ortiqcha tanbeh yoki adolatsizlik o‘quvchilarning ruhiyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli o‘qituvchi har bir vaziyatda sabr-toqatli va vazmin bo‘lishi zarur.Ijodkorlik qobiliyati ham zamonaviy o‘qituvchi uchun muhimdir. Hozirgi davrda oddiy usulda dars o‘tish o‘quvchilarning qiziqishini to‘liq uyg‘ota olmaydi. Shuning uchun o‘qituvchi yangi pedagogik texnologiyalar, innovatsion metodlar va interfaol usullardan foydalanishi kerak. Ijodkor o‘qituvchi darslarni qiziqarli tashkil etadi, o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga va izlanishga undaydi.Emotsional barqarorlik ham pedagogik faoliyatda muhim ahamiyat kasb etadi. O‘qituvchi turli vaziyatlarda o‘z hissiyotlarini boshqara olishi, sabrli va bosiq bo‘lishi kerak. Chunki o‘qituvchining kayfiyati va ruhiy holati o‘quvchilarga ham ta’sir qiladi. Asabiy yoki jahldor o‘qituvchi sinfdagi muhitning buzilishiga sabab bo‘lishi mumkin.Pedagogik qobiliyatning rivojlanishida o‘qituvchining o‘z ustida ishlashi muhim o‘rin tutadi. O‘qituvchi doimiy ravishda yangi bilimlarni o‘rganishi, malakasini oshirishi va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni egallashi kerak. Kitob mutolaa qilish, tajribali pedagoglar faoliyatini o‘rganish, seminar va treninglarda qatnashish pedagogik qobiliyatni rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa: O‘qituvchi faoliyatida pedagogik qobiliyat ta’lim va tarbiya jarayonining muvaffaqiyatini ta’minlovchi muhim omillardan biridir. Pedagogik qobiliyat o‘qituvchining bilimni o‘quvchilarga tushunarli yetkazishi, ular bilan

samarali muloqot qilishi, dars jarayonini to‘g‘ri tashkil etishi hamda o‘quvchilarning qiziqishi va faolligini oshirishida muhim ahamiyat kasb etadi. Kommunikativlik, tashkilotchilik, pedagogik takt, kuzatuvchanlik va ijodkorlik kabi qobiliyatlar o‘qituvchining kasbiy mahoratini yanada rivojlantiradi.Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchi doimiy ravishda o‘z ustida ishlashi, yangi pedagogik texnologiyalarni o‘rganishi va pedagogik qobiliyatlarini takomillashtirib borishi zarur. Chunki pedagogik qobiliyatga ega bo‘lgan o‘qituvchi o‘quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki ularning ma’naviy, axloqiy va intellektual rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli pedagogik qobiliyat har bir o‘qituvchining asosiy kasbiy sifatlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Pedagogika: Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik / M.Toxtaxodjayeva tahriri ostida. — Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
3. Xasanboyev J., To‘raqulov X., Haydarov M. Pedagogika fanidan izohli lug‘at. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2009.
4. Ochilov M. Pedagogik mahorat. — Toshkent: O‘qituvchi, 2005.
5. Podlasiy I.P. Pedagogika. — Moskva: Vlados, 2003.
6. Сластёнин V.A. Педагогика. — Москва: Академия, 2002.